

Joaquim Vayreda

l'art. El 1887 fundà el Centre Catalanista, instrument social que potencià un seguit de manifestacions artístiques i culturals. El seu catalanisme el portà el 1892 a la presidència de la primera Assemblea Catalanista de Manresa, on foren aprovades les Bases per a la Constitució Regional Catalana» (1).

Diputat provincial per Olot

Però el que no diu la Gran Enciclopèdia Catalana –i ens estranya, tractant-se d'una publicació d'aquesta categoria–, és que Joaquim Vayreda i Vila fou diputat provincial i que morí essencialment. És aquesta faceta del pintor olotí, la seva intervenció en la política provincial, tan poc coneguda, la que formarà el nucli principal d'aquest article.

A nivell provincial, doncs, la vida política de Vayreda comença el dia 3 de gener de 1891, en prendre possessió del càrrec de diputat del partit judicial d'Olot, després de ser elegit el 7 de desembre de 1890.(2)

Joaquim Vayreda es troba, de seguida, en el seu element, ja que, durant la dècada del 1890, seguint la seva tradicional política de protecció dels artistes, la Diputació de Girona subvenciona els pintors Narcís Casadevall i Grau, natural de la Jonquera, i Melcior Domenge i Antiga, fill d'Olot, amb mil tres-cents i mil dues-cents pessetes, respectivament, a fi que puguin seguir el curs acadèmic a Barcelona. Joaquim Vayreda, el seu germà Marià i Josep Berga i Boix, formen part del tribunal examinador.

Igualment, es concedeix a un altre olotí, Miquel Blay, una pròrroga de quatre mesos per enviar l'obra que està preparant amb vista del seu indiscutible aprofitament i de la recomanació que en fa l'eminent pintor espanyol Francisco Pradilla.

El 10 de novembre de 1892, en la sessió plenària de la Diputació, es llegeix un telegrama que des de Roma adreça a la Corporació el pensionat Miquel Blay, en el qual fa saber que ha obtingut el primer premi en l'Exposició de Belles Arts de Madrid. Joaquim Vayreda, com a bon

Joaquim Vayreda va ser diputat des de 1891 fins a la seva mort, l'any 1894.

Primavera, de Joaquim Vayreda (1881).

olotí, i per tant convilatà de Miquel Blay, demana que la Diputació acordi fer constar en acta el goig amb què s'ha assabentat del triomf que acaba d'obtenir Blay i que se li trameti una entusiasta felicitació. I així s'acorda.(3)

Tot i que era cinc anys més gran, Josep Berga i Boix, conegut en la seva maduresa per l'«avi Berga», mantingué sempre una gran amistat amb Joaquim Vayreda. Durant trenta-cinc anys, Josep Berga i Boix fou director de l'Escola de Belles Arts d'Olot, després de dues oposicions –molt polèmica, la primera–, en les quals tot fa suposar que intervingué per sota mà Joaquim Vayreda. Ambdós combregaven amb la mateixa idea política: eren carlins. Però no pas uns carlins qualsevol. Eren carlins de pau i quan les coses es posaven serioses, o sigui, quan se sentien xiular les bales, Berga i Vayreda es carregaven a l'esquena el cavallet, la paleta i els pinzells i traspassaven la frontera. A França, durant la darrera carlinada, van pintar a Amélie-les-Bains, és a dir, als Banys d'Arles, a Ceret, a Perpinyà, a Narbona, a Besiers i fins i tot a Seta. Eren, doncs, amics de debò i van participar no solament en les empreses pictòriques, sinó també en les beceroles d'una indústria que a Olot s'ha fet famosa: les fàbriques de sants.

No és res de l'altre món, doncs, que essent Joaquim Vayreda diputat provin-

cial encarregués dos bustos de guix al fill del seu company, Josep Berga i Boada, que també fou un bon artista, per un import de dues-centes pessetes. Aquests dos bustos Vayreda els lliurà a la Diputació a fi que s'oferissin com a premis en el certamen literari de Girona.(4)

Evocació necrològica en el Ple

La tasca que realitzà a la Diputació Joaquim Vayreda, en els tres anys i escaig que exercí com a diputat, no es reflecteix gaire en els llibres d'actes de la Corporació. Tingué poques intervencions orals en els plenis, però treballà molt en diversos aspectes, amb modèstia, sense escarafalls.

En l'oració fúnebre que li dedicà, en el ple del 6 de novembre de 1894, el diputat i amic seu Pere Ordis i Bonal, de Crespià, ens assabentem de molts aspectes desconeguts de la vida i del treball de l'il·lustre olotí recentment traspassat. Diu així, textualment, el parlament del senyor Ordis i Bonal, traduït del castellà original:

«Amb la vènia del senyor president. Abans d'entrar en el despatx ordinari dels afers que en aquesta sessió han d'ocupar la vostra atenció, permeteu-me, senyors diputats, que us distregui un breu moment per parlar-vos d'un fet tristíssim, que en aquest moment ens té a tots corpesos.

Ja comprendreu que al·ludeixo al traspàs del diputat provincial pel districte d'Olot, Joaquim Vayreda; dissortat esdeveniment que tingué lloc en aquella vila el trenta-u del mes passat, i la cobrí amb l'amargura del dol.

Jo vinc a demanar-vos per ell una llàgrima i una pregària; per a la seva atribulada família, per a la seva amantíssima esposa, per als seus fills, una paraula de consol.

Més que ningú em considero obligat a dirigir-vos aquest prec, ja que vaig ser amic del diputat, la mort del qual plorem, quan per tots dos corrien feliços els formosos dies de la joventut, jo que més tard vaig tenir l'honor de ser el seu company quan fa dos anys vaig presidir la Comissió Provincial, que ell il·lustrà amb la llum de la seva clara intel·ligència.

Us adreço en aquest moment la paraula a impulsos del meu cor; ho faig també a sol·licitud dels diputats Vidal i Cabañas, que amb mi compartiren l'honor de formar part d'aquella Comissió.

Què hi pot haver de més natural que tributar un record a la memòria de Vayreda? Li devem, a l'artista preclar, al company lleial i il·lustrat, a l'amic de veritat, perquè fou tot això en molt alt grau. Ell fou el nostre pintor; que no sortí a copiar servilment fora de casa. Cercà inspiració en l'aire de la pàtria, en la llum del sol que dóna vida a la flor dels nostres camps, en la poesia dels nos-

El ramat, de Joaquim Vayreda (1891?).

tres costums, en la calor de les nostres llars. Va mullar sempre els seus pinzells en els colors màgics, que amb mà pròdiga vessà sobre la bellíssima comarca olotina la mare naturalesa, que sembla haver guardat per a les seves muntanyes, els seus camps i els seus prats incomparables, les seves millors gales. I les belleses de la nostra petita pàtria, portades en ales de la inspiració de Vayreda, traspasaren els límits de la província, s'estengueren per Espanya, volaren a través dels Pirineus i a tot arreu foren admirades. I a Barcelona, i a Madrid, i a París, i a Amsterdam, i a Niça els quadres de Vayreda, impregnats del dolç sabor de terra, obtingueren les més honroses distincions, i cobriren de llorer el seu autor i la seva estimadíssima pàtria.

En resum, senyors diputats, el nostre pintor fou una vertadera glòria catalana.

Però, a més a més, fou un excel·lent diputat. Ell no va passar per aquí com hi passem molts de nosaltres, sense deixar testimoni del nostre pas, va passar-hi deixant darrera d'ell una brillant empremta.

Tot el que ha fet la Diputació en els quatre darrers anys que més o menys directament es refereixi a Belles Arts és obra de Vayreda. Seva és la creació d'escoles menors de belles arts en diferents punts de la província. Seva és l'organització d'aquestes escoles. Seu és el Reglament pel qual es regeixen. Seus són els programes d'oposicions a les places de

professors, i també les de pensionats sostinguts per la Diputació a Madrid, París i Roma; i ja com a inspector dels centres d'ensenyament artístic, ja com a president dels tribunals d'oposició, ja com a vocal de la Comissió de Foment, procurà amb perseverant i intel·ligent zel el progrés de l'art, i aconseguí que per aquest camí figurés la nostra província entre les primeres, malgrat l'estretor del pressupost.

I encara que el nostre malaguanyat amic tingués una predilecció per l'art, la seva sol·licitud s'estenia a tots els altres interessos posats a la nostra cura, demostrant la seva competència en tots els rams. En el de la Beneficència, al qual se sentia inclinat d'una manera especial, per la seva bondat de cor, va fer un estudi de veritable mèrit; i cal esmentar especialment un projecte de Reglament de vigilància i protecció dels pobres expòsits lliurats a la lactància exterior que acusa en el seu autor un coneixement del ram i una caritat dignes de lloa.

A tot això, afegiu-hi, senyors, un cor senzill, un caràcter dolç i els atractius d'una amistat sincera i tindreu la mesura de la profunda estimació que ens va merèixer Joaquim Vayreda i tindreu la mesura del dolor que ens ha causat la seva irremediable pèrdua.

Jo us demano, senyors diputats, que prengueu l'acord de consignar en acta aquella estimació i aquest dolor, com a perenne record a la memòria del final, i

que aquest acord sigui tramès a la seva desconsolada vídua, i porti així una gota de consol al seu cor ferit.

I ara permeteu-me que des d'aquest lloc que tan dignament ocupà Vayreda, des d'aquesta mena de casa pairal de la província de Girona, en nom de tots vosaltres i en el meu també, adreci a l'Altíssim la meua més ardent i fervorosa súplica perquè es digni acollir en el seu dolç i amantíssim si, l'ànima noble, generosa, bella, artística i eminentment cristiana del nostre malaguanyat company.

Descansi en pau.»(5)

Segurament no trobaríem res tan adient com la magnífica oració necrològica del senyor Pere Ordis i Bonal –tan reveladora i explícita, per altra banda– per a cloure aquestes ratlles sobre la figura de Joaquim Vayreda i Vila com a diputat provincial.

Narcís Castells, J. Víctor Gay
i Narcís Puigdevall
treballen a l'Arxiu
de la Diputació de Girona.

Notes

1. *Gran Enciclopèdia Catalana*. Vol. XV(UZw). Barcelona, 1980, pàg. 304.
2. *Història de la Diputació de Girona*. Girona, 1989, pàg. 198.
3. *Ibidem*, pàg. 200.
4. *Ibidem*, pàg. 201-202.
5. *Ibidem*, pàg. 203-204.